

Utøya og Oslo

På Utøya var jeg i 1971. Da kjempet vi mot EF og Ap. På steinene foran Fiskeridepartementet i Regjeringskvartalet har jeg tilbrakt mang en vårdag. Begge områder, to rom av fred, ro og politisk håndverk. Plutselig er alt borte.

Mange er skadet og døde, og andre har fått psykiske traumer. Plutselig er noe i livet mitt også skadet. Da jeg fikk vite om hendelsene i Oslo og på Utøya under mitt ferieopphold i Ungarn, kom ungarere bort til meg, klemte meg, sa noen ungarske ord, det kom blomster, det kom dikt – alle ville vise sin støtte. Dette skal ikke skje. Det ble så nært – selv om det var langt borte.

Mange ble rammet

Etter de forferdelige hendelsene er det mange mennesker som har det svært vondt. I tillegg til de som var direkte involvert, er det familie, venner og politiske kolleger spredt over hele landet som har sterke tapsopplevelser. Dette er en terrorhandling som rammer nasjonen som helhet, og som i så måte har skapt angst og uro hos langt flere enn de direkte involverte. For oss som fulgte nyhetene fra utlandet, stoppet på en måte verden opp. I flere dager var det bare ett tema på nyhetene: Oslo og Utøya. Et fredselskende land der man deler ut Nobels fredspris, var blitt til et senter for den verst tenkelige terroren.

«Et fredselskende land der man deler ut Nobels fredspris, var blitt til et senter for den verst tenkelige terroren»

Fedje, en utkant

Jeg kjenner en far og en mor på Fedje som hadde sønnen sin på Utøya. Jeg visste at sønnen, som var en «droltunge» på Fedje for noen år siden, var en aktiv ungdomspolitiker. Da det skjedde, var vi sikker på at han var der. Heldigvis kom det frem i avisen at han var blant de overlevende. En ung, dyktig politiker som skulle komme fra nabo-

kommunen for å holde et innlegg på Fedje, kom imidlertid ikke. I stedet måtte ordfører og andre politiske venner gå i hans begravelse. Det ble flere begravelser for de mest sentrale blant Arbeiderpartiets medlemmer.

Politikere som har planlagt, og som skulle motivere seg for valgkamp, har brukt tiden til å ha vakt ved kontorer for de som trengte støtte i en vanskelig tid her i Hordaland; for både direkte berørte og deres pårørende.

Alle som kunne krype og gå, møtte opp i kald nordavind for å gå i fakkeltog. Tale, tente lys, roser, åpen kirke og kondolanseprotokoll. Det handler om å søke sammen når noe er vanskelig, og selv her i Norges vestligste kommune ble vi rammet, noe som har satt sine spor.

Hva nå?

Dette var en utenkelig hendelse, en utenkelig handling og et grotesk angrep på vår fremtid. Ingen kan svare enkelt på spørsmålet hvorfor – når handlingen er så meningsløs at selv prestene går tomme for ord. Men vi må bruke de verktøyene vi har, og vi må gå videre uten enkle svar.

Vi må søke sammen, med venner, familie og i de politiske grupperingene. Det er lov å være rasende sint og gråte. Det er lov å snakke, og det er lov å være taus. Vi kan skrive det ut, vi kan lytte til musikk eller nyte stillheten.

Noen er i dyp sorg uten evne til å snakke, spise eller ta vare på seg selv. Andre er rolige og har allerede funnet en balanse, selv om sorgen er like sterk. Vi er så inderlig ulike, og det må vi ta vare på. I akuttfasen er ikke noe unormalt.

Vi må også ta vare på ritualene som følger med; et minnemøte, et fakkeltog, en dødsannonse, et siste farvel, en begravelse, et håndtrykk, noen roser og noen ord – «Du har min dypeste medfølelse».

Etter en tid vil mange av de som er fysisk uskadet, måtte gjenoppta livet. Noen av dem sier at nå må det bli slutt på presse, telefoner og mas. «Jeg vil ha livet tilbake». Det er akkurat det man skal gjøre; ta livet tilbake.

Fremtiden

Noen av dem som opplevde fangeleir og krig, ble alvorlig skadet og varig uføre. Andre ble blant våre fremste politikere, forskere og næringsdrivende. Vi er ulike, og vi får håpe at flest mulig av de som opplevde Oslo og Utøya, får en god og aktiv fremtid.

«Det er akkurat det man skal gjøre; ta livet tilbake»

Men noen vil ha det tungt i tiden som kommer, noen vil trenge hjelp og støtte fra sine nærmeste, og noen vil trenge hjelp og behandling fra helsepersonell. Da er det viktig for familie, venner og den enkelte å vite at fastlegene har lovet å prioritere de som trenger hjelp. Man kan ta kontakt hvis man er i tvil. Få en samtale. Få en vurdering. Alle har en fastlege.

Fastlegen har verktøy som skal til både for å vurdere situasjonen, men også for å kunne henvise til en spesialist hvis det er nødvendig. Spesialisthelsetjenesten har også lovet å prioritere denne gruppen dersom noen trenger disse tjenestene. Dette kan ikke erstatte venner, kolleger og familie, men er et tillegg for de få som trenger dette.

Ernst Horgen
erhorgen@online.no
Fedje legekontor

Ernst Horgen (f. 1954) er fastlege og leder i Leger i samfunnsmedisinsk arbeid (LSA).
Ingen oppgitte interessekonflikter.

Mottatt 30.8. 2011 og godkjent 30.8. 2011.
Medisinsk redaktør Erlend Hem.